

Seksualno uznemiravanje mladih sportaša od strane trenera i izraženost depresivnosti, anksioznosti i stresa u kasnijoj životnoj dobi

Greblo Jurakić, Zrinka; Ljubičić, Višnja; Bojić-Ćaćić, Lidija

Source / Izvornik: **Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja, 2022, 31, 135 - 154**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.5559/di.31.1.07>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:990055>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-22**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

<https://doi.org/10.5559/di.31.1.07>

SEKSUALNO UZNEMIRAVANJE MLADIH SPORTAŠA OD STRANE TRENERA I IZRAŽENOST DEPRESIVNOSTI, ANKSIOZNOSTI I STRESA U KASNIJOJ ŽIVOTNOJ DOBI

Zrinka GREBLO JURAKIĆ

Fakultet hrvatskih studija, Zagreb, Hrvatska

Višnja LJUBIČIĆ

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova Republike Hrvatske,
Zagreb, Hrvatska

Lidija BOJIĆ-ĆAČIĆ

Hrvatski rukometni savez, Zagreb, Hrvatska

UDK: 364.634(497.5):613.88

796.071.4(497.5):364.634-051

796.077.2-053.6(497.5):616.895.6

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 23. travnja 2020.

Cilj istraživanja bio je ispitati učestalost seksualnog uznemiravanja od strane trenera u sportskim aktivnostima u kojima sudjeluju djeca i adolescenti te povezanost tog iskustva s depresivnosti, anksioznosti i stresom u kasnijoj životnoj dobi. U istraživanju su sudjelovali mladići i djevojke ($n = 501$; $M_{dob} = 20,86$, $SD = 1,81$) koji su se prije 18. godine bavili sportom. Prema dobivenim rezultatima, 25 % sudionika je u vrijeme dok su bili maloljetni doživjelo neki oblik seksualnog uznemiravanja od strane trenera. Sudionici koji posjeduju takvo iskustvo postigli su više rezultate na ljestvicama depresivnosti, anksioznosti i stresa. Rezultati upućuju na potrebu za poduzimanjem mjera prevencije i suzbijanja seksualnog uznemiravanja u sportu mladih.

Ključne riječi: seksualno uznemiravanje, sport, depresivnost, anksioznost, stres

Zrinka Greblo Jurakić, Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Borongajska cesta 83d, 10000 Zagreb, Hrvatska.
E-mail: zgreblo@hrstud.hr

Ovisno o načinu realizacije sportskih treninga (Coakley, 1992; Lang, 2010), obilježjima odnosa između trenera i sportaša (Gervis i Dunn, 2004; Greblo Jurakić i Keresteš, 2017; Lazarević i sur., 2014) te specifičnom sustavu vrijednosti koji se promovira kroz određenu sportsku aktivnost (Greblo i sur., 2011; Greblo i sur., 2016), sudjelovanje u sportu može znatno unaprijediti ili značajno narušiti tjelesnu i psihološku dobrobit mladih sportaša (Merkel, 2013). U zadnje vrijeme globalni društveni pokreti, kojima je cilj podizanje svijesti javnosti o problemu seksualnoga nasilja (O'Neil i sur., 2018), dodatno su upozorili na potrebu za istraživanjem učestalosti i posljedica seksualnog uznemiravanja i zlostavljanja u sportu, koje treba proučavati u okviru specifičnog socio-kulturnog konteksta (Brackenridge i Rhind, 2014).

Seksualno nasilje konceptualno je širi pojam koji obuhvaća seksualno uznemiravanje i seksualno zlostavljanje (Basile i sur., 2014). Seksualno uznemiravanje odnosi se na razne oblike neželjenih verbalnih, neverbalnih ili fizičkih ponašanja spolne naravi, koja imaju za cilj ili dovode do narušavanja osobnoga dostojanstva, što kod žrtve uzrokuje poniženje, sram i strah (Fasting i Sand, 2015; Kovčo Vukadin, 2018; Mountjoy i sur., 2016). Seksualno uznemiravanje u sportu utemeljeno je u neravnopravnim odnosima, odnosno u zloupotrebi pozicije moći, te može biti usmjereno prema pojedincu ili određenoj skupini (Međunarodni olimpijski odbor, 2007). Najzastupljeniji oblici seksualnog uznemiravanja jesu komentari i šale seksualnoga karaktera, seksističke, uvredljive i diskriminirajuće primjedbe i geste, neprikladna pažnja te neželjeni fizički kontakt koji izaziva nelagodu (Basile i sur. 2014; Fasting i Sand, 2015; Mountjoy i sur., 2016; Štimac Radin, 2018). Seksualno zlostavljanje djece uključuje razne oblike seksualnih ponašanja ili seksualne odnose s djetetom koje nije navršilo zakonom propisanu dob stupanja u seksualne aktivnosti, pri čemu neželjena seksualna ponašanja i odnosi mogu biti iznuđeni primjenom sile i/ili prijetnji, obmane ili prijekave, ali i zloupotrebom povjerenja djeteta koje potpuno ne razumije, odnosno nije razvojno spremno i ne može dati pristanak na takav čin (Fasting i Sand, 2015; Kovčo Vukadin, 2018; Mountjoy i sur., 2016). Na temelju analize prijava podnesenih od raznih dionika sportskih aktivnosti, Rhind i sur. (2015) upozoravaju na to kako je, uz fizičko nasilje, seksualno nasilje najčešće prijavljivani oblik nasilja u sportu.

Činitelji koji predstavljaju faktor rizika za pojavu seksualnoga nasilja u sportu uključuju upotrebu zajedničkih tuševa i svlačionica, višednevne odlaske na pripreme i natjecanja te socijalnu i fizičku izolaciju sportaša (Mountjoy i sur., 2016;

Roberts i sur., 2020). Nadalje, osim neravnopravnog odnosa moći između sportaša i trenera, u rizične činitelje ubrajaju se i autoritaran stil rukovođenja, promicanje pristupa prema kojem cilj opravdava sredstvo, veći stupanj tolerancije agresivnih i nesportskih ponašanja te veća zastupljenost rodne neravnopravnosti i diskriminacije (Fasting i sur., 2010; Mountjoy i sur., 2016; Roberts i sur., 2020). Iako je seksualno nasilje prisutno u svim sportovima i na svim razinama sportskih natjecanja (Međunarodni olimpijski odbor, 2007), procjenjuje se da je rizik seksualnog uznemiravanja veći kod sportaša i sportašica koji se natječu na višim razinama te u sportovima u kojima se vrhunac sportske karijere odvija u vrijeme adolescencije (Brackenridge i Kirby, 1997; Marks i sur., 2012). Osim toga, Brackenridge i Kirby (1997) ističu da period koji prethodi vrhunskom sportskom postignuću (razdoblje u kojem su mladi sportaši postigli značajne sportske rezultate, ali još uvijek nemaju status vrhunskoga sportaša) također predstavlja razdoblje povećanog rizika za pojavu seksualnoga nasilja. Visoka ambicija mladih perspektivnih sportaša, temeljno vjerovanje prema kojem sportaši moraju biti spremni podnijeti sve kako bi ostvarili svoj cilj te strah od negativnih posljedica, koje uključuju rizik od prekida sportske karijere, znatno otežavaju proces donošenja odluke o prijavi seksualnoga nasilja u sportu (Parent, 2011). Podnošenje prijave posebno je teško u situaciji u kojoj je počinitelj seksualnoga nasilja ugledan trener ili sportski dužnosnik zadužen za nastavak i/ili razvoj karijere svoje žrtve (Hartill, 2009), kada postoji sklonost prema zataškavanju potencijalnih skandala koji bi mogli naštetiti ugledu sportskoga kluba ili organizacije (Roberts i sur., 2020), odnosno kada se seksualno nasilje odvija u kontekstu organizacijske kulture koja ignorira, negira ili ne poduzima odgovarajuće mjere za prevenciju i suzbijanje seksualnog uznemiravanja i zlostavljanja (Hartill, 2013). Zbog svega navedenog, smatra se da velik broj slučajeva seksualnoga nasilja u sportu nikada nije prijavljen (Vertommen i sur., 2016).

Empirijske nalaze obilježava velik nerazmjer u procjena prevelencije seksualnoga nasilja u sportu, pri čemu se podaci o prevalenciji seksualnog uznemiravanja kreću u rasponu od 3 % do 52 %, dok se podaci o prevalenciji seksualnoga zlostavljanja u sportu kreću u rasponu od 0,2 % do 9,7 % (Parent i Fortier, 2017). Diskrepancija u rezultatima dosadašnjih istraživanja dijelom je posljedica različitih operacionalizacija seksualnoga nasilja, vremenskih razdoblja u kojem su sudionici istraživanja procjenjivali zastupljenost seksualnoga nasilja (npr. životna prevalencija, odnosno prevalencija u određenom razdoblju) te različitog broja potencijalnih počinitelja seksualnoga nasilja čije se ponašanje procjenjuje (npr. izvještava-

ju li sudionici istraživanja o ponašanju trenera i/ili sportaša, sportskih djelatnika i/ili drugih članova sportskoga tima). U većem broju istraživanja seksualnoga nasilja u sportu uzorak su činile isključivo sportašice (Chroni i Fasting, 2009; Fasting i sur., 2010; Vanden Auweele i sur., 2008), dok su sportaši bili neopravdano izostavljeni iz istraživanja. Nadalje, u nizu dosadašnjih istraživanja rezultati su izraženi isključivo u obliku frekvencija, bez primjene validiranih mjernih instrumenata (npr. Alexander i sur., 2011; Fasting i sur., 2010). Konačno, međukulturna istraživanja upućuju na to da prevalencija seksualnoga nasilja u velikoj mjeri ovisi o obilježjima socijalnih normi širega društvenog uređenja (Fasting i sur., 2010; Fejgin i Hanegby, 2001), stoga rezultate stranih istraživanja nije opravdano generalizirati na nacionalne kulture.

Sustav društvenih vrijednosti neke zemlje i s njima povezane socijalne norme koje se promiču u određenom sportskom okruženju mogu pridonijeti normalizaciji i racionalizaciji raznih oblika seksualnih komentara i seksualiziranih ponašanja do te mjere da se seksualno uznemiravanje počinje smatrati sastavnim dijelom socijalnih interakcija i ne prepoznaje se kao oblik nasilja (Parent, 2011). No unatoč tomu rezultati istraživanja nedvosmisleno pokazuju da izloženost seksualnom uznemiravanju znatno narušava psihološku dobrobit žrtve (Koss, 1991), što naročito dolazi do izražaja u slučaju kada se seksualno uznemiravanje odvija u razdoblju rane adolescencije (Bendixen i sur., 2018). S obzirom na relativno malen broj istraživanja na ovom području, o posljedicama seksualnog uznemiravanja mladih sportaša zaključuje se na temelju istraživanja seksualnog uznemiravanja na drugim životnim područjima, stoga autori upozoravaju na važnost istraživanja specifičnih obilježja i posljedica raznih oblika seksualnog uznemiravanja u sportu (Marks i sur., 2012).

Na temelju svega navedenog, koncipirano je istraživanje kojemu je osnovni cilj bio konstruirati *Upitnik seksualnog uznemiravanja od strane trenera* te na uzorku hrvatskih sudionika utvrditi učestalost i obilježja ovog oblika seksualnoga nasilja kod mladića i djevojaka koji su sudjelovali u organiziranim sportskim aktivnostima prije 18. godine. U skladu s ciljem istraživanja, ispitano je postoje li rodne razlike u doživljaju seksualnog uznemiravanja od strane trenera te razlikuju li se u doživljaju seksualnog uznemiravanja mladići i djevojke koji su se natjecali na međunarodnoj razini u odnosu na one koji su se natjecali na nižim razinama. Konačno, s ciljem provjere hipoteze o dugoročnim negativnim učincima seksualnog uznemiravanja, ispitano je razlikuju li se u stupnju depresivnosti, anksioznosti i stresa sudionici koji su u djetinjstvu i adolescenciji bili izloženi seksualnom uznemiravanju od strane trenera od sudionika koji ne posjeduju takvo iskustvo.

METODA

Uzorak istraživanja

Istraživanje je provedeno u prosincu 2019. godine na prigodnom uzorku od 501 sudionika, studenata ($n = 304$) i studentica ($n = 197$) Sveučilišta u Zagrebu. Uvjet za sudjelovanje u istraživanju bilo je iskustvo aktivnoga sudjelovanja u natjecateljskom sportu prije 18. godine. Dob sudionika kretala se od 18 do 29 godina ($M_{\text{dob}} = 20,86$, $SD = 1,81$). Dominantna vrijednost dobi u kojoj su se sudionici istraživanja prvi put uključili u neku organiziranu sportsku aktivnost iznosi 6 godina (22,6 %). Većina sudionika istraživanja (74 %) u sport se uključila između pete i devete godine života. Do osamnaeste godine, većina sudionika sudjelovala je u dva sporta i više njih (69,4 %), a samo jednim sportom kontinuirano se bavilo 30,6 % sudionika. Najveći broj mladića bavio se nogometom (23,6 %), košarkom (14 %) i rukometom (12,3 %), dok su najzastupljeniji sportovi kod djevojaka odbojka (19,5 %), rukomet (15,6 %) i plivanje (8,3 %). Sport kojim su se sudionici najduže bavili u prosjeku su trenirali 10 godina ($M = 9,63$, $SD = 3,74$), pri čemu je većina mladih sportaša (96,1 %) i sportašica (59,9 %) trenirala s trenerom (muški spol). Svi su sudionici istraživanja prije 18. godine aktivno sudjelovali u sportskim natjecanjima na međunarodnoj (35,3 %), državnoj (45,3 %), županijskoj (15,6 %) ili lokalnoj razini (3,8 %).

Instrumenti

Upitnik seksualnog uznemiravanja od strane trenera (USUT)

S ciljem mjerenja doživljaja seksualnog uznemiravanja od strane trenera,¹ za potrebe istraživanja konstruiran je upitnik koji se sastoji od 6 čestica raspoređenih u dvije teorijski pretpostavljene podljestvice: Seksualno uznemiravanje bez kontakta (npr. "Trener/ica se šalio/la na moj račun šalama seksualnog karaktera") i Seksualno uznemiravanje uz fizički kontakt (npr. "Trener/ica me tijekom podučavanja dodirivao/la na način koji je kod mene izazivao nelagodu"). Zadatak je sudionika na ljestvici od 4 stupnja (0 – *nikada*, 1 – *rijetko (dogodilo se jednom ili dva puta)*, 2 – *ponekad*, 3 – *često (to se redovito događa)*) procijeniti učestalost opisanih ponašanja trenera. Upitnik je primijenjen uz sljedeću uputu: "Molimo vas da se prisjetite vašeg sudjelovanja u sportu prije 18. godine te da označite koliko često su se u tom razdoblju vaš trener ili trenerica prema vama ponašali na opisani način". Rezultat na podljestvicama izračunava se kao aritmetička sredina odgovora na pripadajuće čestice, a ukupni rezultat na Upitniku seksualnog uznemiravanja od strane trenera izračunava se kao aritmetička sredina odgovora na svim česticama (Tablica 1). Upitnik je po-

¹ Prilikom navođenja tvrdnji Upitnika seksualnog uznemiravanja od strane trenera zadržana je originalna formulacija čestica u muškom i ženskom rodu, dok se u ostatku teksta riječ *trener* odnosi na muške i ženske osobe.

kazao zadovoljavajuću faktorsku strukturu (Tablica 1) i zadovoljavajuće visoku razinu pouzdanosti. Cronbach-alpha koeficijent pouzdanosti za podljestvicu Seksualnog uznemiravanja bez kontakta iznosi 0,81, a 0,83 za podljestvicu Seksualnog uznemiravanja uz kontakt. Pouzdanost ukupnog rezultata na Upitniku seksualnog uznemiravanja od strane trenera iznosi 0,82.

Ljestvica depresivnosti, anksioznosti i stresa

(DASS-21, Lovibond i Lovibond, 1995)

U istraživanju je korištena i hrvatska verzija kratke Ljestvice depresivnosti, anksioznosti i stresa, koja se sastoji od 21 čestice. Svaka podljestvica sastoji se od 7 čestica indikativnih za depresivnost (npr. "Bilo mi je teško započeti aktivnosti"), anksioznost (npr. "Osjetio/la sam da sam blizu panici") i stres (npr. "Bio/la sam sklon/a pretjeranim reakcijama na događaje"). Zadatak sudionika bio je na ljestvici od 4 stupnja (od 0 – *uopće se nije odnosilo na mene* do 3 – *gotovo u potpunosti ili većinu vremena se odnosilo na mene*) označiti u kojoj se mjeri tvrdnja odnosila na njih u proteklih tjedan dana. Rezultat na podljestvicama izračunava se kao jednostavna linearna kombinacija pripadajućih čestica, stoga se teorijski raspon rezultata na podljestvicama Depresivnost, Anksioznost i Stres kreće u rasponu od 0 do 21. Sve podljestvice pokazale su zadovoljavajuće visoku razinu pouzdanosti. Cronbach-alpha koeficijenti pouzdanosti iznose 0,88 za podljestvice Depresivnost i Stres te 0,80 za podljestvicu Anksioznost.

Osim toga, sudionici istraživanja odgovorili su na niz pitanja kojima su prikupljeni demografski podaci (dob, spol) i podaci o obilježjima sportskog iskustva (početak sudjelovanja u sportskim aktivnostima, naziv sporta ili sportova kojim su se bavili prije 18. godine, dužina treniranja, spol trenera i razina natjecanja).

Postupak

U istraživanju je sudjelovao prigodni uzorak studenata i studentica Kineziološkog fakulteta (86,8 %), Fakulteta hrvatskih studija (8,8 %) i Edukacijsko-rehabilitacijskoga fakulteta (4,4 %) Sveučilišta u Zagrebu s iskustvom aktivnoga sudjelovanja u natjecateljskom sportu prije 18. godine. Ispitivanje je provedeno grupno u fakultetskim dvoranama na početku teorijskih predavanja. Prije početka ispunjavanja upitnika sudionici su potpisali Obrazac informiranoga pristanka na sudjelovanje u istraživanju. Sudjelovanje u istraživanju bilo je dobrovoljno i anonimno, a sudionicima je naglašeno da u svakom trenutku mogu odustati od sudjelovanja. S obzirom na to da su kod dijela sudionika neka pitanja mogla izazvati nelagodu ili neu-

godna sjećanja, nakon ispunjavanja upitnika sudionicima je bila osigurana mogućnost individualnog razgovora sa psihologom, no tu mogućnost nitko od sudionika nije iskoristio. Nakon završetka ispunjavanja upitnika sudionicima su podijeljeni letci koji su sadržavali informacije o institucijama, organizacijama i linijama za psihološku pomoć kojima se mogu javiti osobe koje su doživjele ili svjedočile nekom obliku uznemiravanja ili zlostavljanja. Nacrt i postupak istraživanja odobrio je Etički odbor Hrvatske psihološke komore (HPK, 28. 11. 2019. URBROJ: 251-375/01-04-19-2).

REZULTATI

Metrijske karakteristike

Upitnika seksualnog uznemiravanja od strane trenera

U skladu s očekivanjima, komponentnim modelom faktorske analize provedenim na 6 čestica Upitnika seksualnog uznemiravanja od strane trenera prema Guttman-Kaiserovu kriteriju utvrđene su dvije značajne glavne komponente kojima je objašnjeno 76,02 % ukupne varijance čestica upitnika. Prvom glavnom komponentom objašnjeno je 56,52 % ($\lambda = 3,39$), a drugom 19,51 % ($\lambda = 1,17$) varijance. Na temelju *oblimin*-rotacije s Kaiserovom normalizacijom utvrđena je jednostavna faktorska struktura koja omogućuje jasno razlikovanje dviju teorijski pretpostavljenih dimenzija seksualnog uznemiravanja od strane trenera koje se odnose na doživljaj seksualnog uznemiravanja verbalnoga tipa (bez kontakta) te seksualnog uznemiravanja uz kontakt (Tablica 1). Komunaliteti čestica kreću se od 0,67 do 0,80. Paralelne projekcije čestica koje dominantno saturira određeni faktor kreću se od 0,69 do 0,96 za prvi te od 0,85 do 0,86 za drugi faktor (Tablica 1), dok su paralelne projekcije čestica na nedominantni faktor znatno nižih apsolutnih vrijednosti te se kreću od 0,07 do 0,29.

● TABLICA 1
Faktorska struktura
Upitnika seksualnog
uznemiravanja od
strane trenera –
matrica faktorskoga
sklopa

Čestica	Trener/ica...	Faktor		Komunalitet
		1	2	
1.	... se šalio/la na moj račun šalama seksualnog karaktera.	-0,19	0,96	0,80
2.	... je komentirao/la moj izgled i seksualnu privlačnost.	0,18	0,80	0,79
3.	... mi je dobacivao/la seksualne komentare i primjedbe.	0,29	0,69	0,73
4.	... me tijekom podučavanja dodirivao/la na način koji izaziva nelagodu.	0,86	0,06	0,79
5.	... je sa mnom ostvarivao/la fizički kontakt koji izaziva nelagodu.	0,85	0,07	0,78
6.	... je od mene tražio/la zagrljaj ili dodir koji izaziva nelagodu.	0,85	-0,07	0,67

Sve čestice imaju nizak kompleksitet, odnosno dominantno su zasićene samo jednim faktorom. Prvi faktor dominantno

je saturirao čestice "Trener/ica se šalio/la na moj račun šalama seksualnog karaktera", "Trener/ica je komentirao/la moj izgled i seksualnu privlačnost" i "Trener/ica mi je dobacivao/la seksualne komentare i primjedbe" te je nazvan Seksualno uznemiravanje bez kontakta, dok je drugi faktor dominantno saturirao čestice "Trener/ica me tijekom podučavanja dodirivao/la na način koji izaziva nelagodu", "Trener/ica je sa mnom ostvarivao/la fizički kontakt koji izaziva nelagodu" i "Trener/ica je od mene tražio/la zagrljaj ili dodir koji izaziva nelagodu", pa je nazvan Seksualno uznemiravanje uz fizički kontakt. Iako je prvom glavnom komponentom objašnjen relativno visok postotak varijance, sudionici istraživanja seksualno uznemiravanje od strane trenera ne doživljavaju isključivo kao jedinstven skup ponašanja, stoga se predlaže izračunavanje ukupnog rezultata, ali i rezultata na pojedinim podljestvicama, što će omogućiti zasebno izučavanje odrednica i posljedica raznih oblika seksualnog uznemiravanja od strane trenera. Na temelju utvrđene faktorske strukture predlaže se da se rezultat sudionika na podljestvicama izračunava kao aritmetička sredina rezultata na česticama koje dominantno saturiraju istoimeni faktor. Ukupan rezultat na Upitniku seksualnog uznemiravanja od strane trenera izračunava se kao aritmetička sredina odgovora na svim česticama upitnika.

Doživljaj raznih oblika seksualnog uznemiravanja od strane trenera

Na temelju Kolmogorov-Smirnovljeva testa utvrđeno je da distribucije rezultata na podljestvicama i ukupnom rezultatu USUT-a te na podljestvicama DASS-21 upitnika statistički značajno odstupaju od normalne distribucije ($p < 0,001$), stoga su u analizama razlika primijenjene neparametrijske statističke metode.

Od 501 sudionika istraživanja, neki oblik seksualnog uznemiravanja od strane trenera (uz kontakt ili bez tjelesnoga kontakta) prije 18. godine doživjelo je 125 mladića i djevojaka, odnosno 25 % sudionika istraživanja. Seksualno uznemiravanje od strane trenera u djetinjstvu i adolescenciji najmanje jednom doživjelo je 25,7 % mladića i 23,9 % djevojaka. Hi-kvadrat testom uz Yatesovu korekciju nisu utvrđene rodne razlike ($\chi^2(1, N = 501) = 0,12, p = 0,73$) u broju mladića i djevojaka koji su doživjeli takvo iskustvo.

Analiza rodni razlika u učestalosti doživljaja raznih oblika seksualnog uznemiravanja od strane trenera koje su mladi sportaši i sportašice doživjeli prije 18. godine prikazani su u Tablici 2. Dobiveni rezultati pokazuju da su, dok su bile malo-ljetne, djevojke statistički značajno češće bile izložene seksualnom uznemiravanju od strane trenera koje je uključivalo tjelesni kontakt.

Percepcija ponašanja trenera prema maloljetnim sportašima i sportašicama	Mladići (<i>n</i> = 304)			Djevojke (<i>n</i> = 197)			Mann-Whitney <i>U</i> -test	<i>z</i> -vrijednost
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i> _{rang}	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i> _{rang}		
Seksualno uznemiravanje bez kontakta	0,19	0,45	251,56	0,21	0,51	250,13	29772,5	-0,147
Seksualno uznemiravanje uz kontakt	0,03	0,14	244,88	0,12	0,42	260,44	28083,5*	-2,660
Ukupni rezultat na USUT	0,11	0,26	251,47	0,16	0,42	250,28	29801,5	-0,119

Napomena: Medijan podljestvica i ukupnog rezultata na Upitniku seksualnog uznemiravanja od strane trenera iznosi 0. * $p \leq 0,01$

❶ **TABLICA 2**
Deskriptivni pokazatelji i analiza rodnih razlika na podljestvicama i ukupnom rezultatu na Upitniku seksualnog uznemiravanja od strane trenera

Detaljna analiza učestalosti raznih oblika seksualnog uznemiravanja od strane trenera prikazana je u Tablici 3. Osim tvrdnji "Trener/ica me tijekom podučavanja dodirivao/la na način koji izaziva nelagodu" (uzorak mladića) i "Trener/ica je od mene tražio/la zagrljaj ili dodir koji izaziva nelagodu" (uzorak mladića i djevojaka) za koje nije zabilježen ni jedan odgovor u kategoriji *često*, odgovori na sve ostale tvrdnje u oba uzorka protežu se duž cijeloga teorijskog raspona.

Čestica Trener/ica...	Mladići <i>n</i> (%)				Djevojke <i>n</i> (%)			
	Ni- kad	Ri- jetko	Pone- kad	Često	Ni- kad	Ri- jetko	Pone- kad	Često
... se šalio/la na moj račun šalama seksualnog karaktera.	247 (81,3)	37 (12,2)	15 (4,9)	5 (1,6)	171 (86,8)	18 (9,1)	6 (3,0)	2 (1,0)
... je komentirao/la moj izgled i seksualnu privlačnost.	259 (85,2)	27 (8,9)	14 (4,6)	4 (1,3)	159 (80,7)	21 (10,7)	10 (5,1)	7 (3,6)
... mi je dobacivao/la seksualne komentare i primjedbe.	284 (93,4)	15 (4,9)	4 (1,3)	1 (0,3)	180 (91,4)	11 (5,6)	3 (1,5)	3 (1,5)
... me tijekom podučavanja dodirivao/la na način koji izaziva nelagodu.	297 (97,7)	5 (1,6)	2 (0,7)	0 (0,0)	181 (91,9)	8 (4,1)	5 (2,5)	3 (1,3)
... je sa mnom ostvarivao/la fizički kontakt koji izaziva nelagodu.	295 (97,0)	7 (2,3)	1 (0,3)	1 (0,3)	184 (93,4)	6 (3,0)	5 (2,5)	2 (1,0)
... je od mene tražio/la zagrljaj ili dodir koji izaziva nelagodu.	301 (99,0)	2 (0,7)	1 (0,3)	0 (0,0)	185 (93,9)	4 (2,0)	8 (4,1)	0 (0,0)

❶ **TABLICA 3**
Učestalost različitih oblika seksualnog uznemiravanja od strane sportskih trenera koje su mladići (*n* = 304) i djevojke (*n* = 197) doživjeli prije 18. godine

Na uzorku mladića, najučestaliji oblik seksualnog uznemiravanja od strane trenera predstavljaju šale seksualnoga karaktera na račun sportaša, što je najmanje jednom doživjelo 18,7 % sudionika. Na uzorku djevojaka najučestaliji oblik seksualnog uznemiravanja od strane trenera predstavljaju komentari u vezi s njihovim izgledom i seksualnom privlačnosti kojima je prije 18. godine bilo izloženo 19,4 % djevojaka koje su sudjelovale u istraživanju. Najmanje zastupljen oblik seksualnog uznemiravanja jest traženje zagrljaja ili dodira

koji izaziva nelagodu, što je najmanje jednom doživjelo 1 % mladića i 6,1 % djevojaka (Tablica 3). Analizom rodni razlika u doživljaju pojedinih oblika seksualnog uznemiravanja utvrđeno je da su, u odnosu na mladiće ($M_{rang} = 245,22$), maloljetne djevojke ($M_{rang} = 259,92$) statistički značajno češće doživjele da ih je trener tijekom podučavanja dodirivao na način koji je kod njih izazivao nelagodu ($U = 28186,5 p < 0,01$). Osim navedenog, u odnosu na mladiće ($M_{rang} = 245,95$), djevojke su dok su bile maloljetne ($M_{rang} = 258,79$) statistički značajno češće doživljavale da je trener od njih tražio zagrljaj ili dodir koji je kod njih izazvao nelagodu ($U = 28409,5 p < 0,01$).

S ciljem ispitivanja razlika u zastupljenosti seksualnog uznemiravanja od strane sportskih trenera ovisno o sportskom uspjehu, sudionici istraživanja podijeljeni su u dvije skupine. Prvu skupinu čine sportaši i sportašice koji su se natjecali na međunarodnoj razini, a drugu skupinu čine sportaši i sportašice koji su sudjelovali u sportskim natjecanjima na nižim razinama (državna, županijska i lokalna razina). Prema rezultatima prikazanim u Tablici 4, sudionici istraživanja koji su se prije 18. godine natjecali na višim i nižim razinama sportskih natjecanja ne razlikuju se u procjenama učestalosti seksualnog uznemiravanja od strane trenera koje su doživjeli u djetinjstvu i adolescenciji.

● **TABLICA 4**
Deskriptivni pokazatelji razlika na podljestvicama i ukupnom rezultatu na Upitniku seksualnog uznemiravanja od strane trenera ovisno o razini sportskoga postignuća

Percepcija ponašanja trenera prema maloljetnim sportašima i sportašicama	Međunarodna razina natjecanja ($n = 177$)			Niža razina natjecanja ($n = 324$)			Mann-Whitney U-test	z-vrijednost
	M	SD	M_{rang}	M	SD	M_{rang}		
Seksualno uznemiravanje bez kontakta	0,25	0,53	261,13	0,17	0,44	245,47	26881,0	-1,573
Seksualno uznemiravanje uz kontakt	0,80	0,32	256,10	0,05	0,27	248,22	27772,0	-1,318
Ukupni rezultat na USUT	0,16	0,37	260,50	0,11	0,31	245,81	26992,0	-1,431

Napomena: Medijan podljestvica i ukupnog rezultata na Upitniku seksualnog uznemiravanja od strane trenera iznosi 0.

Analiza razlika u samoprocjenama depresivnosti, stresa i anksioznosti u kasnijoj životnoj dobi ovisno o (ne)iskustvu seksualnog uznemiravanja od strane trenera prije 18. godine

U Tablici 5 prikazani su rezultati analize razlika u samoprocjenama depresivnosti, anksioznosti i stresa kod sudionika istraživanja koji su doživjeli i onih koji nisu doživjeli seksualno uznemiravanje od strane trenera prije 18. godine. Iz ove statističke analize izostavljeni su podaci sudionika za koje je na temelju inspekcije upitnika utvrđeno da su nasumično ili nepotpuno ispunili Ljestvicu depresivnosti, anksioznosti i stresa

(15 sudionika iz skupine bez iskustva seksualnog uznemiravanja i 8 sudionika iz skupine s iskustvom seksualnog uznemiravanja od strane trenera).

Seksualno uznemiravanje od strane trenera	Sudionici bez tog iskustva (n = 361)			Sudionici s tim iskustvom (n = 117)			Mann-Whitney U-test	z-vrijednost
	Mdn	Rmin-max	Mrang	Mdn	Rmin-max	Mrang		
Depresivnost	1,00	0-19	229,49	2,00	0-19	270,39	17504,00	-2,84*
Anksioznost	1,00	0-17	225,37	2,00	0-13	283,11	16016,50	-4,06**
Stres	2,00	0-21	227,73	4,00	0-19	275,82	16868,50	-3,31**

● **TABLICA 5**
 Deskriptivni pokazatelji i analiza razlika u depresivnosti, anksioznosti i stresu sudionika s iskustvom i bez iskustva seksualnog uznemiravanja od strane trenera prije 18. godine života

Napomena: * $p \leq 0,01$, ** $p \leq 0,001$

U odnosu na sudionike istraživanja bez takva iskustva, osobe koje su u djetinjstvu i adolescenciji doživjele neki oblik seksualnog uznemiravanja od strane trenera u kasnijoj životnoj dobi izvijestile su o statistički značajno većem stupnju depresivnosti, anksioznosti i stresa.

RASPRAVA

Osnovni cilj istraživanja bio je konstruirati Upitnik seksualnog uznemiravanja od strane trenera te na hrvatskom uzorku utvrditi zastupljenost ovog oblika uznemiravanja u organiziranim sportskim aktivnostima u kojima sudjeluju maloljetni sportaši i sportašice. Osim navedenog, u radu su ispitane rodne razlike te razlike u učestalosti doživljaja seksualnog uznemiravanja od strane trenera kod mladića i djevojka koji su se prije 18. godine natjecali na međunarodnoj razini u odnosu na one koji su sudjelovali na sportskim natjecanjima niže razine. Konačno, ispitana je razlika u stupnju samoprocjene depresivnosti, anksioznosti i stresa u kasnijoj životnoj dobi kod sudionika koji su u djetinjstvu i adolescenciji bili izloženi seksualnom uznemiravanju od strane trenera i onih koji nisu doživjeli takvo iskustvo.

U nedostatku mjernog instrumenta koji omogućuje razlikovanje dviju teorijski pretpostavljenih dimenzija seksualnog uznemiravanja konstruiran je Upitnik seksualnog uznemiravanja od strane trenera koji sadrži podljestvicu Seksualno uznemiravanje bez kontakta i Seksualno uznemiravanje uz kontakt. Upitnik seksualnog uznemiravanja od strane trenera pokazao je teorijski očekivanu dvofaktorsku strukturu i zadovoljavajuće visoku razinu pouzdanosti ukupnog rezultata i rezultata na podljestvicama (Tablica 1), pa se smatra prikladnim za procjenu učestalosti raznih oblika seksualnog uznemiravanja od strane sportskih trenera.

Neki oblik seksualnog uznemiravanja od strane trenera prije 18. godine najmanje jednom doživjelo je 25 % sudioni-

ka istraživanja (25,7 % mladića i 23,9 % djevojaka), što upućuje na neprihvatljivo visoku razinu zastupljenosti seksualnog uznemiravanja u organiziranim sportskim aktivnostima u kojima sudjeluju djeca i adolescenti u Hrvatskoj. Prema dobivenim rezultatima, seksualno uznemiravanje podjednako je zastupljeno kod sportaša i sportašica, što je u skladu s rezultatima istraživanja što su ga proveli Parent i sur. (2016). U relativno velikom broju dosadašnjih istraživanja (npr. Chroni i Fasting, 2009; Fasting i sur., 2010; Vanden Auweele i sur., 2008) ispitana su isključivo iskustva sportašica, što je pridonijelo formiranju stava prema kojem su sportašice češće žrtve seksualnoga nasilja od strane trenera. Međutim, sve veći broj empirijskih nalaza upućuje na to da su mladići neopravdano izostavljeni iz istraživanja seksualnog uznemiravanja i seksualnoga zlostavljanja u sportu (npr. Alexander i sur., 2011; Hartill, 2009; Parent i Bannon, 2012), u prilog čemu govore i rezultati našeg istraživanja.

Mladići i djevojke ne razlikuju se prema prosječnim vrijednostima ukupnog rezultata na Upitniku seksualnog uznemiravanja od strane trenera (Tablica 2). No statistički značajna razlika na podljestvici Seksualnog uznemiravanja uz kontakt upućuje na to da su maloljetni sportaši i sportašice izloženi kvalitativno različitim oblicima seksualnog uznemiravanja od strane trenera, što upozorava na važnost izučavanja različitih oblika seksualnog uznemiravanja. Analiza rodnih razlika na razini čestica podljestvice Seksualnog uznemiravanja uz kontakt pokazuje kako djevojke češće navode da su treneri od njih tražili zagrljaj ili dodir koji je kod njih izazvao nelagodu te da su ih tijekom podučavanja češće dodirivali na način koji je kod njih izazvao nelagodu.

Imajući na umu da su sudionici istraživanja procjenjivali način na koji su se prema njima ponašali treneri dok su bili maloljetni, posebno zabrinjava nalaz da se odgovori na većini tvrdnji iz Upitnika seksualnog uznemiravanja od strane trenera protežu duž cijeloga teorijskog raspona, što pokazuje da je dio sudionika istraživanja u tom razdoblju često bio izložen ponašanjima trenera koja pripadaju kategoriji seksualnog uznemiravanja (Tablica 3). Prema podacima prikazanim u Tablici 3, najzastupljeniji oblik seksualnog uznemiravanja od strane trenera na uzorku mladića predstavljaju šale seksualnoga karaktera (18,7 %), dok su djevojke najčešće bile izložene komentarima vezanim uz njihov izgled i seksualnu privlačnost (19,4 %). Iako rodne razlike u učestalosti doživljenih šala i komentara seksualnoga karaktera nisu statistički značajne, rezultati upućuju na potencijalno različite mehanizme u osnovi seksualnog uznemiravanja mladih sportaša i sportašica. U kontekstu odnosa između trenera i sportaša, šale seksualnoga karaktera u okruženju s izraženom maskulinom kom-

ponentom mogu se percipirati kao svojevrsan oblik muškoga vezivanja (eng. *male bonding*) (Silverschanz i sur., 2008), dok se komentiranje izgleda i seksualne privlačnosti sportašica može dovesti u vezu s obilježjima širega društvenog konteksta koji uključuje neravnopravan položaj žena u sportu (Europska komisija, 2014) i seksualizirani prikaz sportašica u medijima (Kane i sur., 2013).

Sudionici istraživanja koji su sudjelovali na višim i nižim razinama sportskih natjecanja ne razlikuju se u procjenama učestalosti seksualnog uznemiravanja od strane trenera koje su doživjeli prije 18. godine (Tablica 4). Dobiveni rezultati u skladu su s empirijskim nalazima koji pokazuju da je seksualno uznemiravanje i zlostavljanje prisutno na svim razinama sportskih natjecanja (Mountjoy i sur., 2016). Međutim, dio istraživanja upućuje na to da je prevalencija obaju oblika seksualnoga nasilja veća u vrhunskom sportu (npr. Fasting i sur., 2010; Leahy i sur., 2002). S obzirom na to da u Hrvatskoj nema istraživanja o prevalenciji seksualnoga nasilja kod profesionalnih sportaša i sportašica, u budućim istraživanjima posebnu pažnju valja posvetiti spomenutoj populaciji.

Rezultati istraživanja provedeni u raznim zemljama pokazuju da je zamjetan broj mladića i djevojaka doživio neki oblik seksualnoga nasilja u sportu (npr. Alexander i sur., 2011; Fasting i sur., 2010; Hartill, 2009; Leahy i sur., 2002). Međutim, dok dio autora (npr. Brackenridge, 2001) smatra da sudjelovanje u sportu povećava rizik doživljaja ovog oblika nasilja, drugi autori ovu tezu opovrgavaju na temelju empirijskih nalaza, koji upućuju na to da se seksualno nasilje češće događa izvan sportskog okruženja (Ohlert i sur., 2020). No neovisno o tome je li rizik od seksualnoga nasilja u sportu manji ili veći u odnosu na druga životna područja, podatak koji govori o tome da je svaki četvrti sudionik istraživanja prije 18. godine doživio neki oblik seksualnog uznemiravanja od strane sportskih trenera snažan je argument za poduzimanje konkretnih mjera s ciljem prevencije i suzbijanja seksualnoga nasilja u sportu mladih u Hrvatskoj.

Mladići i djevojke koji su kao maloljetni doživjeli seksualno uznemiravanje od strane sportskih trenera, u kasnijoj životnoj dobi izvješćuju o višoj razini depresivnosti, anksioznosti i stresa (Tablica 5). Dobiveni rezultati u skladu su s rezultatima istraživanja u kojima je utvrđeno da je iskustvo seksualnoga nasilja u djetinjstvu i adolescenciji povezano s nizom kratkoročnih i dugoročnih negativnih učinaka koji uključuju višu razinu depresivnosti i emocionalnoga distresa (Chiodo i sur., 2009; Goldstein i sur., 2007). U prilog hipotezi o dugoročnim negativnim učincima seksualnog uznemiravanja govore i rezultati istraživanja koji pokazuju da je iskustvo seksualnog uznemiravanja na početku profesionalne karijere povezano s

višim stupnjem izraženosti simptoma depresije u kasnijoj životnoj dobi (Houle i sur., 2011). Empirijski nalazi upućuju na to da osobe koje su u ranijoj životnoj dobi bile izložene seksualnom uznemiravanju imaju veću vjerojatnost da će tijekom života ponovno biti žrtve ovog oblika nasilja (Ohlert i sur., 2020; Uggen i Blackstone, 2004). U skladu s navedenim, Houle i suradnici (2011) zaključuju da seksualno uznemiravanje u ranijoj životnoj dobi može utjecati na simptome depresije u kasnijoj životnoj dobi posredovanjem naknadnih iskustava seksualnog uznemiravanja. Isti autori navode kako se čini opravdanim pretpostaviti da izloženost seksualnom uznemiravanju može rezultirati dugotrajnijim depresivnim simptomima, koji kao posljedicu mogu imati dugoročne negativne učinke na psihičko zdravlje žrtve, neovisno o naknadnom iskustvu seksualnog uznemiravanja (Houle i sur., 2011). Konačno, utvrđeno je da žrtve seksualnog uznemiravanja u adolescenciji imaju niže samopouzdanje, češće izražavaju sumnju u to da će u budućnosti uspjeti ostvariti kvalitetnu romantičnu vezu (Duffy i sur., 2004) te su skloniji disfunkcionalnim i nasilnim interpersonalnim odnosima (Chiodo i sur., 2009), što također može biti jedan od medijatora povezanosti seksualnog uznemiravanja prije 18. godine i izraženosti depresivnosti, anksioznosti i stresa u kasnijoj životnoj dobi.

Na temelju kvalitativnog istraživanja o posljedicama seksualnog uznemiravanja kod sportašica (Fasting i sur., 2002) autori zaključuju kako i seksualno uznemiravanje koje se, uvjetno rečeno, može okarakterizirati kao "blago uznemiravanje" može kod žrtve izazvati osjetne negativne posljedice, što dolazi do izražaja poglavito u slučajevima u kojima je počinitelj seksualnog uznemiravanja osoba na poziciji autoriteta i povjerenja. U spomenutom istraživanju otkriveno je da je dio sportašica odustao od bavljenja sportom zbog seksualnog uznemiravanja, stoga autori ističu potrebu da se istraže moguće veze između seksualnoga nasilja i fenomena odustajanja od sporta, koji je najizraženiji upravo u ranoj adolescenciji. Dobiveni rezultati u skladu su s rezultatima istraživanja u kojima je utvrđeno da učinci sportskih aktivnosti na psihosocijalnu dobrobit mladih sportaša uvelike ovise o obilježjima odnosa između trenera i sportaša (Johansson i Lundqvist, 2017; Roxas i Ridinger, 2016; Stirling i Kerr, 2009) te o socijalnim normama i vrijednostima koje se promiču u određenoj sportskoj organizaciji (Roberts i sur., 2020).

Prilikom interpretacije dobivenih rezultata važno je imati na umu da je istraživanje provedeno na prigodnom uzorku sudionika koji ne omogućuje generalizaciju empirijskih nalaza. Zbog zaboravljanja ili kasnije reinterpetacije trenerova ponašanja, na rezultate istraživanja moglo je utjecati i retrospektivno izvještavanje o iskustvu sudjelovanja u sportu u

djetinjstvu i adolescenciji. Na temelju navedenog buduća istraživanja trebalo bi provesti na reprezentativnom uzorku aktivnih maloljetnih sportaša i sportašica u Hrvatskoj. Nadalje, ovaj nacrt istraživanja ne omogućuje donošenje zaključaka o uzročno-posljedičnoj povezanosti iskustva seksualnog uznemiravanja od strane trenera prije 18. godine i samoprocjene depresivnosti, anksioznosti i stresa u kasnijoj životnoj dobi. Donošenje zaključaka dodatno je ograničeno time što u radu nisu kontrolirani činitelji koji su mogli pozitivno ili negativno djelovati na stupanj izraženosti depresivnosti, anksioznosti i stresa. Na temelju navedenog, a s ciljem boljeg razumijevanja odnosa između seksualnog uznemiravanja od strane trenera i psihološke dobrobiti sportaša, u budućim istraživanjima treba kontrolirati učinke relevantnih činitelja koji mogu dovesti do povećanja razine depresivnosti, anksioznosti i stresa mimo iskustva seksualnog uznemiravanja od strane trenera (npr. iskustvo seksualnog uznemiravanja od drugih osoba, traumatski životni događaji, crte ličnosti, postojanje nekog od psihičkih poremećaja i sl.). Konačno, u budućim istraživanjima posebnu pažnju treba posvetiti identifikaciji činitelja koji mogu imati zaštitni učinak (npr. socijalna podrška, otpornost i sl.).

ZAKLJUČAK

Rezultati istraživanja pokazuju da je 25 % ispitanih mladića i djevojaka prije 18. godine doživjelo neki oblik seksualnog uznemiravanja od strane sportskih trenera. Nadalje, utvrđeno je da su seksualnom uznemiravanju od strane trenera podjednako izloženi sportaši obaju spolova te da je ono prisutno na svim razinama sportskih natjecanja. U odnosu na mladiće, djevojke su statistički značajno češće bile izložene seksualnom uznemiravanju koje uključuje tjelesni kontakt, što upućuje na važnost utvrđivanja učestalosti specifičnih oblika seksualnog uznemiravanja. U odnosu na sudionike koji nemaju takvo iskustvo, mladići i djevojke koji su u djetinjstvu i ranoj adolescenciji doživjeli seksualno uznemiravanje od strane sportskih trenera postižu statistički značajno više rezultate na ljestvicama depresivnosti, anksioznosti i stresa u kasnijoj dobi.

Dobiveni rezultati upućuju na potrebu poduzimanja konkretnih mjera da bi se preveniralo i suzbilo seksualno uznemiravanje u sportu, koje uključuju izradbu kodeksa ponašanja i usvajanje protokola o zaštiti od seksualnoga nasilja, organiziranje sustava podnošenja prijave unutar sportskih organizacija, propisivanje disciplinskih mjera te imenovanje kontaktne osobe zadužene za primjenu i nadgledanje provedbe zaštitnih i sankcijskih mjera i postupaka (Mountjoy i sur., 2016). Uvođenje zaštitnih mjera na razini sportskih organizacija te edukacija sportskih stručnjaka i djelatnika o obilježjima i po-

sljedicama seksualnoga nasilja mogu u znatnoj mjeri pridonijeti nastojanju da se sportske aktivnosti u kojima sudjeluju djeca i adolescenti odvijaju u nenasilnoj i sigurnoj okolini.

LITERATURA

Alexander, K., Stafford, A. i Lewis, R. (2011). *The experiences of children participating in organised sport in the UK*. NSPCC.

Basile, K. C., Smith, S. G., Breiding, M. J., Black, M. C. i Mahendra, R. R. (2014). *Sexual violence surveillance: Uniform definitions and recommended data elements, Version 2.0*. National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention.

Bendixen, M., Daveronis, J. i Kennair, L. E. O. (2018). The effects of non-physical peer sexual harassment on high school students' psychological well-being in Norway: Consistent and stable findings across studies. *International Journal of Public Health*, 63(1), 3–11. <https://doi.org/10.1007/s00038-017-1049-3>

Brackenridge, C. (2001). *Spoilsports: Understanding and preventing sexual exploitation in sport*. Routledge.

Brackenridge, C. i Kirby, S. (1997). Playing safe: Assessing the risk of sexual abuse to elite child athletes. *International Review for the Sociology of Sport*, 32(4), 407–418. <https://doi.org/10.1177/101269097032004005>

Brackenridge, C. H. i Rhind, D. (2014). Child protection in sport: Reflections on thirty years of science and activism. *Social Sciences*, 3(3), 326–340. <https://doi.org/10.3390/socsci3030326>

Chiodo, D., Wolfe, D. A., Crooks, C., Hughes, R. i Jaffe, P. (2009). Impact of sexual harassment victimization by peers on subsequent adolescent victimization and adjustment: A longitudinal study. *Journal of Adolescent Health*, 45(3), 246–252. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2009.01.006>

Chroni, S. i Fasting, K. (2009). Prevalence of male sexual harassment among female sports participants in Greece. *Inquiries in Sport and Physical Education*, 7, 288–296. https://pdfs.semanticscholar.org/5577/34d95bd245eaf2dd3ca725827ea8805d8872.pdf?_ga=2.225198810.1386877548.1587150712-1668110597.1587150712

Coakley, J. (1992). Burnout among adolescent athletes: A personal failure or social problem? *Sociology of Sport Journal*, 9(3), 271–285. <https://doi.org/10.1123/ssj.9.3.271>

Duffy, J., Wareham, S. i Walsh, M. (2004). Psychological consequences for high school students of having been sexually harassed. *Sex Roles*, 50(11), 811–821. <https://doi.org/10.1023/B:SERS.0000029099.38912.28>

Europska komisija (2014). *Gender equality in sport – Proposal for strategic actions 2014–2020*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7e7a7ff2-5bff-42b4-90f9-8266b3ddc01c>

Fasting, K. i Sand, T. S. (2015). Narratives of sexual harassment experiences in sport. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 7(5), 573–588. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2015.1008028>

Fasting, K., Brackenridge, C. i Walseth, K. (2002). Consequences of sexual harassment in sport for female athletes. *Journal of Sexual Aggression*, 8(2), 37–48. <https://doi.org/10.1080/13552600208413338>

Fasting, K., Chroni, S., Hervik, S. E. i Knorre, N. (2010). Sexual harassment in sport toward females in three European countries. *International Review for the Sociology of Sport*, 46(1), 76–89. <https://doi.org/10.1177/1012690210376295>

Fejgin, N. i Hanegby, R. (2001). Gender and cultural bias in perceptions of sexual harassment in sport. *International Review for the Sociology of Sport*, 36(4), 459–478. <https://doi.org/10.1177/101269001036004006>

Gervis, M. i Dunn, N. (2004). The emotional abuse of elite child athletes by their coaches. *Child Abuse Review: Journal of the British Association for the Study and Prevention of Child Abuse and Neglect*, 13(3), 215–223. <https://doi.org/10.1002/car.843>

Goldstein, S. E., Malanchuk, O., Davis-Kean, P. E. i Eccles, J. S. (2007). Risk factors of sexual harassment by peers: A longitudinal investigation of African American and European American adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 17(2), 285–300. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2007.00523.x>

Greblo, Z., Barić, R. i Cecić Erpič, S. (2016). Perfectionistic strivings and perfectionistic concerns in athletes: The role of peer motivational climate. *Current Psychology*, 35(3), 370–376. <https://doi.org/10.1007/s12144-014-9302-x>

Greblo, Z., Gruić, I., Ohnjec, K., Segedi, I. i Pedišić, Ž. (2011). Konstrukcija upitnika za procjenu percipirane legitimnosti nesportskoga ponašanja. *Društvena istraživanja*, 20(3), 771–792. <https://doi.org/10.5559/di.20.3.09>

Greblo Jurakić, Z. i Keresteš, G. (2017). Druga strana medalje: Konstrukcija i metrijske karakteristike Upitnika negativnog ponašanja trenera (NPT). *Psihologijske teme*, 26(2), 377–396. <https://doi.org/10.31820/pt.26.2.6>

Hartill, M. (2009). The sexual abuse of boys in organized male sports. *Men and Masculinities*, 12(2), 225–249. <https://doi.org/10.1177/1097184X07313361>

Hartill, M. (2013). Concealment of child sexual abuse in sports. *Quest*, 65(2), 241–254. <https://doi.org/10.1080/00336297.2013.773532>

Houle, J. N., Staff, J., Mortimer, J. T., Uggen, C. i Blackstone, A. (2011). The impact of sexual harassment on depressive symptoms during the early occupational career. *Society and Mental Health*, 1(2), 89–105. <https://doi.org/10.1177/2156869311416827>

Johansson, S. i Lundqvist, C. (2017). Sexual harassment and abuse in coach-athlete relationships in Sweden. *European Journal for Sport and Society*, 14(2), 117–137. <https://doi.org/10.1080/16138171.2017.1318106>

Kane, M. J., LaVoi, N. M. i Fink, J. S. (2013). Exploring elite female athletes' interpretations of sport media images: A window into the construction of social identity and "selling sex" in women's sports. *Communication & Sport*, 1(3), 269–298. <https://doi.org/10.1177/2167479512473585>

Koss, M. P. (1991). Changed lives: The psychological impact of sexual harassment. U M. A. Paludi (Ur.), *Ivory power: Sexual harassment on campus*. State University of New York Press.

Kovčo Vukadin, I. (Ur.) (2018). *Seksualno zlostavljanje i iskorištavanje djece: priručnik za stručnjake*. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.

Lang, M. (2010). Intensive training in youth sport: A new abuse of power? U K. Vanhoutte i M. Lang (Ur.), *Bullying and the abuse of power: From the playground to international relations* (str. 57–64). Inter-Disciplinary Press. https://doi.org/10.1163/9781848880450_008

Lazarević, S., Dugalić, S., Milojević, A., Koropanovski, N. i Stanić, V. (2014). Unethical forms of behavior in sports. *Facta universitatis-series: Physical Education and Sport*, 12(2), 155–166. <http://casopisi.junis.ni.ac.rs/index.php/FUPhysEdSport/article/view/408>

Leahy, T., Pretty, G. i Tenenbaum, G. (2002). Prevalence of sexual abuse in organised competitive sport in Australia. *Journal of Sexual Aggression*, 8(2), 16–36. <https://doi.org/10.1080/13552600208413337>

Lovibond, S. H. i Lovibond, P. F. (1995). *Manual for the depression anxiety stress scales* (2nd ed.). Psychology Foundation. <https://doi.org/10.1037/t01004-000>

Marks, S., Mountjoy, M. i Marcus, M. (2012). Sexual harassment and abuse in sport: The role of the team doctor. *British Journal of Sports Medicine*, 46(13), 905–908. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2011-090345>

Međunarodni olimpijski odbor (2007). *Consensus statement on sexual harassment and abuse in sport*. https://stillmedab.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/News/20070802-IOC-adopts-Consensus-Statement-on-sexual-harassment-and-abuse-in-sport/EN-Sexual-Harassment-Abuse-In-Sport-report-1125.pdf#_ga=2.143498033.547657230.1610264513-1401814348.1587118279

Merkel, D. L. (2013). Youth sport: Positive and negative impact on young athletes. *Open Access Journal of Sports Medicine*, 4, 151–160. <https://doi.org/10.2147/OAJSM.S33556>

Mountjoy, M., Brackenridge, C., Arrington, M., Blauwet, C., Carska-Sheppard, A., Fasting, K., Kirby, S., Leahy, T., Marks, S., Martin, K., Starr, K., Tiiwas, A. i Budgett, R. (2016). International Olympic Committee consensus statement: Harassment and abuse (non-accidental violence) in sport. *British Journal of Sports Medicine*, 50(17), 1019–1029. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2016-096121>

Ohlert, J., Rau, T., Rulofs, B. i Allroggen, M. (2020). Comparison of elite athletes' sexual violence experiences in and outside sport. *German Journal of Exercise and Sport Research*, 50(4), 435–443. <https://doi.org/10.1007/s12662-020-00678-3>

O'Neil, A., Sojo, V., Fileborn, B., Scovelle, A. J. i Milner, A. (2018). The #MeToo movement: An opportunity in public health? *The Lancet*, 391(10140), 2587–2589. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(18\)30991-7](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(18)30991-7)

Parent, S. (2011). Disclosure of sexual abuse in sport organizations: A case study. *Journal of Child Sexual Abuse*, 20(3), 322–337. <https://doi.org/10.1080/10538712.2011.573459>

Parent, S. i Bannon, J. (2012). Sexual abuse in sport: What about boys? *Children and Youth Services Review*, 34(2), 354–359. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2011.11.004>

Parent, S. i Fortier, K. (2017). Prevalence of interpersonal violence against athletes in the sport context. *Current Opinion in Psychology*, 16, 165–169. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.05.012>

- Parent, S., Lavoie, F., Thibodeau, M. È., Hébert, M., Blais, M. i Team PAJ (2016). Sexual violence experienced in the sport context by a representative sample of Quebec adolescents. *Journal of Interpersonal Violence*, 31(16), 2666–2686. <https://doi.org/10.1177/0886260515580366>
- Rhind, D., McDermott, J., Lambert, E. i Koleva, I. (2015). A review of safeguarding cases in sport. *Child Abuse Review*, 24(6), 418–426. <https://doi.org/10.1002/car.2306>
- Roberts, V., Sojo, V. i Grant, F. (2020). Organisational factors and non-accidental violence in sport: A systematic review. *Sport Management Review*, 23(1), 8–27. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2019.03.001>
- Roxas, A. S. i Ridinger, L. L. (2016). Relationships of coaching behaviors to student-athlete well-being. *Higher Education Politics and Economics*, 2(1), 95–109. <https://doi.org/10.32674/hepe.v2i1.21>
- Silverschanz, P., Cortina, L. M., Konik, J. i Magley, V. J. (2008). Slurs, snubs, and queer jokes: Incidence and impact of heterosexist harassment in academia. *Sex Roles*, 58(3-4), 179–191. <https://doi.org/10.1007/s11199-007-9329-7>
- Stirling, A. E. i Kerr, G. A. (2009). Abused athletes' perceptions of the coach-athlete relationship. *Sport in Society*, 12(2), 227–239. <https://doi.org/10.1080/17430430802591019>
- Štimac Radin, H. (Ur.) (2018). *Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja*. Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske.
- Uggen, C. i Blackstone, A. (2004). Sexual harassment as a gendered expression of power. *American Sociological Review*, 69(1), 64–92. <https://doi.org/10.1177/000312240406900105>
- Vanden Auweele, Y., Opdenacker, J., Vertommen, T., Boen, F., Van Niekerk, L., De Marteler, K. i De Cuyper, B. (2008). Unwanted sexual experiences in sport: Perceptions and reported prevalence among Flemish female student-athletes. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 6(4), 354–365. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2008.9671879>
- Vertommen, T., Schipper-van Veldhoven, N., Wouters, K., Kampen, J. K., Brackenridge, C. H., Rhind, D. J. A., Neels, K. i Van Den Eede, F. (2016). Interpersonal violence against children in sport in the Netherlands and Belgium. *Child Abuse & Neglect*, 51, 223–236. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.10.006>

Sexual Harassment of Young Athletes by Their Coaches and Depression, Anxiety, and Stress in Later Life

Zrinka GREBLO JURAKIĆ

Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb, Zagreb, Croatia

Višnja LJUBIČIĆ

Croatian Ombudswoman for Gender Equality, Zagreb, Croatia

Lidija BOJIĆ-ĆAČIĆ

Croatian Handball Federation, Zagreb, Croatia

The aim of the study was to determine the frequency of sexual harassment perpetrated by coaches in youth sports activities and to examine the association of those experiences with depression, anxiety, and stress in later life. Study participants were young men and women ($n = 501$; $M_{age} = 20,86$, $SD = 1,81$) who participated in sports before they turned 18 years old. The results showed that 25 % of participants experienced some form of sexual harassment by coaches while they were minors. Participants who had this kind of experience obtained higher results on depression, anxiety, and stress scales. The results indicate the need to undertake measures aimed at preventing and stopping sexual harassment in youth sport.

Keywords: sexual harassment, sport, depression, anxiety, stress

Međunarodna licenca / International License:
Imenovanje-Nekomercijalno / Attribution-NonCommercial